

Stockholm den 4 maj 2026

R-2026/0250

Till Justitiedepartementet

Ju2026/00032

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 2 februari 2026 beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian Utökade möjligheter för Kriminalvården att använda biometri m.m. (Ds 2025:31).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har förståelse för att Kriminalvården står inför betydande organisatoriska och säkerhetsmässiga utmaningar. Samfundet motsätter sig inte en fortsatt modernisering och digitalisering av myndighetens verksamhet i och för sig; tvärtom förefaller i flera avseenden finnas behov härav. Promemorian utgår också från att Kriminalvården har ett växande kapacitetsbehov och att myndigheten identifierat digitalisering och användning av biometri som en del av lösningen.

De nu framlagda förslagen innebär emellertid mycket långtgående ingrepp i skyddet för privatlivet och den personliga integriteten. Till detta kommer att förslagen inte endast omfattar intagna i anstalt och häkte, utan även personer inom frivården, personer som inställer sig hos Kriminalvården men ännu inte kan identifieras samt andra personer som ska ha elektronisk kommunikation med intagna.

Mot denna bakgrund *avstyrker* Advokatsamfundet förslagen i deras nuvarande utformning.

Synpunkter

Allmänna utgångspunkter

När staten ges befogenhet att samla in, lagra, använda och söka på känsliga biometriska personuppgifter inom ramen för frihetsberövande eller annan tvångspräglad verksamhet, måste regleringen uppfylla särskilt högt ställda krav på legalitet, precision, förutsebarhet och rättssäkerhet. Därtill måste det tydligt visas att åtgärderna är nödvändiga och proportionerliga i förhållande till sitt syfte, att ändamålen är klart avgränsade och att behandlingen begränsas i enlighet med såväl grundläggande rättsstatliga som dataskyddsrättsliga principer, i sistnämnda fall särskilt uppgiftsminimering och lagringsminimering.

En ordning som ger utrymme för fortlöpande utvidgning genom myndighetsintern tillämpning eller teknisk utveckling är särskilt problematisk på ett område där den enskilde typiskt sett befinner sig i ett tydligt beroende- och underläge i förhållande till det allmänna.

Promemorian redovisar att insamling av biometriska underlag genom tvång utgör ett intrång i den enskildes grundläggande fri- och rättigheter och att regleringen därför måste bedömas mot regeringsformen, Europakonventionen, EU:s rättighetsstadga, barnkonventionen samt dataskyddsregelverket.

Advokatsamfundet konstaterar – såsom också görs i promemorian (avsnitt 3) – att fingeravtryck omfattas av skyddet mot påtvingade kroppsliga ingrepp enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen, att fotografering i vissa fall kan utgöra ett intrång i den personliga integriteten enligt andra stycket samma bestämmelse, samt att användning av biometriska uppgifter typiskt sett också aktualiserar frågor om övervakning och kartläggning av enskildas personliga förhållanden.

Advokatsamfundet instämmer vidare i vad som i promemorian sägs om nödvändigheten i att tvångsmedelsanvändning måste uppfylla legalitetsprincipen, ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Av särskild betydelse i detta sammanhang är att legalitetsprincipen ställer krav på att lagstiftningen inte får innehålla vaga, obestämda och mångtydiga rekvisit, att ändamålsprincipen kräver att befogenheten binds till de syften för vilka den får användas och att behovsprincipen innebär att mindre ingripande åtgärder ska

användas om de är tillräckliga. Promemorian anger därutöver uttryckligen att åtgärder som uteslutande eller huvudsakligen syftar till att göra det lättare eller bekvämare för myndigheten att fullgöra sina uppgifter anses strida mot behovsprincipen.

Det bör i detta sammanhang särskilt beaktas att de föreslagna åtgärderna ska tillämpas inom ramen för Kriminalvårdens verksamhet, alltså i en miljö som kännetecknas av en tydlig maktasymmetri mellan det allmänna och den enskilde. Den som är intagen, frihetsberövad eller annars föremål för verkställighet befinner sig typiskt sett i en stark beroendeställning i förhållande till myndigheten. Även andra personer som berörs av regleringen, såsom anhöriga och närstående, kan i praktiken ställas inför situationer där ett samtycke eller godtagande av en åtgärd framstår som formellt frivilligt, men reellt saknar frivillighet, eftersom alternativet är utebliven kontakt med en närstående eller andra påtagliga nackdelar. I en sådan verksamhetsmiljö måste lagstiftaren iakttä särskild återhållsamhet. Det kan inte godtas att integritetskänsliga åtgärder görs beroende av öppna eller generellt hållna rekvisit, när den enskilde typiskt sett saknar faktisk möjlighet att värja sig mot ingreppet.

Det bör vidare understrykas att promemorian själv redovisar att biometriska uppgifter är känsliga personuppgifter och att sådana uppgifter endast får behandlas när det är absolut nödvändigt. Den hänvisar också till EU-domstolens krav på att de regler som ligger till grund för behandling av personuppgifter ska vara tydliga, precisa och förutsebara.

Mot den bakgrunden anser Advokatsamfundet att lagstiftaren i ett ärende av detta slag måste ställa särskilt höga krav och att promemorians författningsförslag inte uppfyller de krav på precision, tydlig avgränsning och dokumenterad nödvändighet som därvid måste ställas.

Advokatsamfundet vill därutöver framhålla att det förhållandet att tekniken utvecklas snabbt och att framtida användningssätt inte fullt ut kan överblickas, inte talar för en mer öppen reglering, utan tvärtom för en mer precis sådan. När lagstiftaren på ett integritetskänsligt område väljer en teknikneutral och öppen reglering, ökar kravet på att lagens materiella ramar anges tydligt och uttömmande redan i lag. Det kan inte överlämnas åt den tillämpande myndigheten att genom intern praxis, tekniska systemval eller successivt utvidgad användning i praktiken bestämma räckvidden av befogenheter att samla in, behandla och använda känsliga biometriska personuppgifter.

Särskilt när behandlingen sker under tvång eller i en tydligt tvångspräglad kontext måste lagstiftningens gränser vara tydliga, förutsebara och kontrollerbara.

Nödvändighets- och proportionalitetsbedömningen

En grundläggande svaghet i promemorian är att nödvändighets- och proportionalitetsbedömningen inte vilar på ett tillräckligt stringent underlag i förhållande till de mycket långtgående intrång som föreslås.

Promemorian anger i sammanfattningen att Kriminalvårdens behov av biometri huvudsakligen är knutet till ett ökande kapacitetsbehov, behov av effektivisering, digitalisering och säkerhetshöjande åtgärder. Det anges också uttryckligen att förslagen kan väntas vara till stor nytta för att stärka säkerheten och effektivisera verksamheten samt att de kan leda till resursbesparingar (promemorian s. 15–19).

Samtidigt framhålls i promemorian (avsnitt 23.5) att en lagstiftningsåtgärd som begränsar rätten till skydd för personuppgifter måste vila på en objektiv och faktabaserad beskrivning av den företeelse som motiverar lagstiftningsåtgärden, liksom att det i avsaknad av en tydlig problembeskrivning annars blir svårt att bedöma om bestämmelserna är nödvändiga eller om det finns andra sätt att åtgärda problemet på (avsnitt 23.5, s. 451).

Advokatsamfundet anser att promemorian författningsförslag inte lever upp till detta krav. Promemorian innehåller visserligen ett stort antal exempel på situationer där biometriska lösningar skulle kunna användas, men det saknas en analys som tillräckligt tydligt påvisar varför mindre ingripande alternativ inte skulle vara tillräckliga, vare sig generellt eller i de olika delverksamheterna var för sig. Det gäller särskilt i de delar där argumentationen snarare tar sikte på verksamhetsrationalisering än på ett konkret och påvisat behov av just biometrisk behandling av känsliga personuppgifter. Detta är särskilt problematiskt mot bakgrund av att det i promemorian framhålls att behovsprincipen utesluter åtgärder som huvudsakligen syftar till att göra myndighetsutövningen lättare eller bekvämare.

Det är i detta sammanhang av betydelse att Advokatsamfundets representanter vid hearingen under beredningen av promemorian framhöll just att effektiviseringsskäl under inga omständigheter är ett sådant ändamål för vilket inskränkningar i det grundlagsfästa integritetsskyddet kan tillåtas och att en kapacitetsutökning i stället

borde hanteras genom förstärkta personella resurser samt att man redan då uttryckte tveksamhet till biometrisk upptagning, särskilt om upptagningen och användningen tillåts brett och generellt inom Kriminalvården (avsnitt 13.2, s. 225 f.).

Att Kriminalvården har behov av effektivare arbetsformer innebär inte i sig att de föreslagna biometriska ingreppen är nödvändiga i den strikta mening som grundlag, Europakonvention, EU-rätt och dataskyddsreglering kräver.

Ändamålsbestämningen

En annan central invändning gäller lagförslagets ändamålsbestämning. I den föreslagna nya lagen om användning av biometri inom delar av Kriminalvårdens verksamhet anges att fotografi, fingeravtryck och röstprov får tas för “biometrisk autentisering eller annan identifiering” (se 3 och 4 §§ i lagförslaget till ny lag om användning av biometri inom delar av Kriminalvårdens verksamhet). Samma ändamålsformulering återkommer i de föreslagna ändringarna i fängelselagen, häkteslagen, lagen om verkställighet av ungdomsövervakning och lagen om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Advokatsamfundet anser att uttrycket “annan identifiering” är alltför öppet hållet för att uppfylla de krav på tydlighet, precision och förutsebarhet som promemorian själv redovisar följer av legalitetsprincipen och dataskyddsregelverket.

Detta understryks ytterligare av författningskommentaren, där det anges att “annan identifiering” i fängelseverksamheten inte bara avser manuell okulär jämförelse med fotografi, utan också sökning med biometriska uppgifter bland Kriminalvårdens egna uppgifter, exempelvis för att identifiera vem som orsakat ordningsstörningar på en rastgård eller vem som lämnat ett visst utrymme sist (se författningskommentaren till 8 kap. 1 § fängelselagen, promemorian s. 492).

Detta visar att uttrycket “annan identifiering” i praktiken ges en mycket vid innebörd. Just mot bakgrund av att – såsom också framhålls i promemorian – ändamålsprincipen ska återspeglas i lagstiftningen genom att det för varje tvångsmedel anges för vilka ändamål det får användas, framstår den valda formuleringen som otillfredsställande. En så pass teknikneutral och elastisk reglering kan inte anses tillräckligt precis när den ligger till grund för insamling och behandling av känsliga biometriska uppgifter.

Advokatsamfundet anser därför att regleringen i denna del inte uppfyller tillräckliga krav på precision och förutsebarhet.

Proportionalitetsspärren och föreskriftsrätten kompenserar inte för bristande precision i ändamålsbestämningen

Den föreslagna lagen om användning av biometri inom delar av Kriminalvårdens verksamhet innehåller i 5 § en uttrycklig proportionalitets- och behovsprincipspärr av innebörd att en upptagning endast får vidtas om den står i rimlig proportion till syftet, och att en mindre ingripande åtgärd ska användas om den är tillräcklig. Därtill ges i 6 § ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela närmare verkställighetsföreskrifter med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Advokatsamfundet förutser att dessa bestämmelser i det fortsatta lagstiftningsarbetet kan komma att anföras som garantier för att regleringen i sin helhet uppfyller kraven på proportionalitet och precision. Advokatsamfundet vill därför tydliggöra varför dessa bestämmelser inte är tillräckliga.

En generalklausul om proportionalitet och en behovsprincipspärr på den abstraktionsnivå som 5 § uppvisar, förmår inte kompensera för att de materiella ändamålsgränserna är alltför öppna i den primära lagtexten.

Proportionalitetsprövningen förutsätter, för att vara meningsfull, att det finns ett preciserat ändamål att pröva proportionaliteten i förhållande till.

När ändamålet ”annan identifiering” är obestämt och teknikneutralt, saknas den fasta referenspunkt som en reell proportionalitets- och behovsprövning kräver. Spärren riskerar i stället att bli ett tomt åliggande vars tillämpning i praktiken överlämnas till den bedömning som myndigheten gör i det enskilda fallet, utan att lagstiftaren har angett de materiella gränser som bedömningen ska göras mot.

Vad gäller föreskriftsrätten i 6 §, konstaterar Advokatsamfundet att en rätt att meddela verkställighetsföreskrifter med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen inte ger utrymme att i föreskrift reglera sådant som är att anse som inskränkning i grundläggande rättigheter och som måste ha stöd i lag. På ett område där behandlingen av känsliga biometriska personuppgifter sker under tvång eller i en tydligt tvångspräglad kontext kan de materiella gränser som saknas i lagtexten inte fyllas ut genom myndighetsföreskrifter. Att skjuta ned avgörandet av sådana frågor till föreskriftsnivå, är inte förenligt med

legalitetsprincipen eller med de krav som dataskyddsregelverket ställer på att behandlingens rättsliga grund är tydlig, precis och förutsebar redan i lag.

Förslagen innebär ett systemskifte mot generell biometrisk kontroll

Promemorians förslag innebär inte ett begränsat eller punktvis motiverat införande av biometriska metoder, utan ett betydande systemskifte. Av författningsförslagen framgår att Kriminalvården ska få ta och använda biometriska underlag i anstalt, häkte, frivård, ungdomsövervakning och verkställighet med elektronisk övervakning. Därutöver ska biometriska underlag kunna tas av personer som inställer sig, men inte kan identifiera sig, samt av andra personer som ska kommunicera med intagna.

I promemorians integritetsanalys anges att de föreslagna reglerna innebär en förhöjd integritetsrisk och att biometriska uppgifter kommer att behandlas avseende i det närmaste alla personer som omfattas av häkteslagen eller verkställer en påföljd inom Kriminalvården, samt även personer som intagna ska ha elektronisk kommunikation med, varvid det anges att personuppgiftsbehandlingen totalt sett kan bli omfattande (se avsnitt 23.3.1 och 23.3.4, s. 437 f. och s. 443).

Advokatsamfundet anser att denna samlade effekt måste tas på betydligt större allvar än vad som görs i promemorian. Det är inte fråga om en marginell utvidgning av befintliga kontrollbefogenheter, utan om en generell rättslig infrastruktur för biometrisk kontroll i stora delar av Kriminalvårdens verksamhet. Av denna anledning bör lagstiftningen, för att möta grundläggande proportionalitets- och ändamålshänsyn, vara mer restriktiv, mer situationsbunden och mer stegvis utformad.

Undantagen från sökförbudet särskilt långtgående

I promemorian föreslås att sökförbudet i kriminalvårdsdatalagen inte ska hindra sökning bland personuppgifter i syfte att få fram ett urval av personer grundat på biometriska uppgifter och att sökförbudet i brottsdatalagen på motsvarande sätt inte ska hindra sådana sökningar i vissa gemensamt tillgängliga uppgifter.

Det är enligt Advokatsamfundets uppfattning en betydelsefull kvalitativ skillnad mellan att använda biometriska uppgifter för att verifiera identiteten hos en känd person och att använda biometriska uppgifter för att söka fram ett urval av personer i ett material. Den senare användningen innebär en väsentligt ökad risk för kartläggning och övervakning. Detta är svårt att förena med promemorians egen redovisning av

regeringsformens skydd mot betydande intrång i den personliga integriteten genom övervakning eller kartläggning.

Författningskommentaren visar därtill att sökning med biometriska uppgifter bland Kriminalvårdens egna uppgifter, uttryckligen avses användas för att identifiera personer utifrån exempelvis ett avsatt fingeravtryck i en passagesystemsläsare eller en inspelad röst från en ljudupptagning (s. 492). Advokatsamfundet anser att denna del av förslaget är särskilt integritetskänslig och inte tillräckligt rättfärdigad. Om en möjlighet till biometriska sökningar alls ska införas måste den, enligt Advokatsamfundets uppfattning, begränsas långt tydligare och knytas till klart definierade situationer av kvalificerat säkerhetsintresse.

Behandlingen av biometriska uppgifter om anhöriga och andra utomstående är principiellt betänklig

I promemorian föreslås att Kriminalvården, när det är nödvändigt av säkerhetsskäl, ska få kontrollera elektronisk kommunikation mellan intagna och andra personer genom biometrisk autentisering och därmed också ta röstprov av dessa andra personer (se de föreslagna bestämmelserna i 8 kap. 1 a § fängelselagen och 4 kap. 1 a § häkteslagen).

Förslaget innebär att personer som själva inte är föremål för frihetsberövande eller verkställighet, kan behöva underkasta sig biometrisk registrering som villkor för kontakt med en anhörig eller närstående. Det är ett principiellt långtgående steg som Advokatsamfundet inte kan ställa sig bakom.

Det är också av vikt att det i promemorian redovisas att deltagarna i förtroenderådet vid anstalten Asptuna framhöll att det rent principiellt kan ifrågasättas att anhöriga ska behöva lämna biometriska underlag när de själva inte begått något brott, liksom att det inte är rimligt att de ska behöva underkasta sig ett sådant integritetsintrång som villkor för att få ha kontakt med en familjemedlem eller släkting som är intagen (se avsnitt 13.1, s. 225).

Advokatsamfundet delar denna invändning. Promemorian underskattar, enligt Advokatsamfundets uppfattning, den principiella betydelsen av att staten här gör tillgången till familjekontakt beroende av en biometrisk kontrollåtgärd riktad mot personer som själva inte är frihetsberövade. Det finns dessutom en påtaglig risk att en sådan ordning får en avhållande effekt på kontakt mellan intagna och deras närstående,

något som i förlängningen också kan motverka återanpassning och social stabilitet. Därtill kan åtgärden knappast anses vare sig nödvändig eller proportionerlig för att uppnå det avsedda ändamålet.

Barnperspektivet är otillräckligt tillgodosett

Barnkonventionen gäller som svensk lag, vilket bland annat innebär att barnets bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn samt att barn har rätt till skydd mot godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv.

Trots detta föreslås att röstprov ska kunna tas även av personer under femton år, under förutsättning att det är "lämpligt" (se föreslagna bestämmelser i 8 kap. 1 a § fängelselagen och 4 kap. 1 a § häkteslagen).

Promemorians integritetsanalys medger att behandling av biometriska uppgifter om sårbara personer, särskilt barn, typiskt sett är förenad med förhöjda risker och att förslagen innebär att biometriska uppgifter om barn kommer att behandlas (se avsnitt 23.3.1 och 23.3.3, s. 437–440).

Därtill framgår att utredningen bedömt att barn inte helt bör undantas, men att upptagning endast ska få ske när det är lämpligt, bland annat med hänvisning till svårigheten att praktiskt genomföra upptagning från för unga barn.

Advokatsamfundet anser att detta inte är tillräckligt. Det bör understrykas att "lämpligt" inte är ett av flera rekvisit, utan den uttryckliga och enda tröskeln i lagtextförslaget för upptagning av röstprov från barn under femton år. Varken fängelselagen eller häkteslagens föreslagna lydelse innehåller något krav på att barnets bästa ska ha prövats och redovisats, något krav på kvalificerat säkerhetsbehov, eller något förbud mot upptagning om ett sådant behov saknas. Lagtexten ger Kriminalvården ett i det närmaste obegränsat bedömningsutrymme utan de materiella ramar som barnkonventionen kräver. Detta är inte acceptabelt.

Barnkonventionens slår fast att barnets bästa ska vara en primär hänsyn vid alla åtgärder som rör barn. Artikel 16 ger barn ett uttryckligt skydd mot godtyckliga eller olagliga ingripanden i privatlivet och familjelivet. En reglering som nöjer sig med att upptagning av röstprov från barn är tillåten om det är "lämpligt", utan att den tillämpande myndigheten är skyldig att dokumentera och redovisa en prövning av barnets bästa uppfyller, enligt Advokatsamfundets mening, inte dessa krav. Att det

samtidigt anges i promemorian att behandling av biometriska uppgifter om barn är särskilt integritetskänslig, gör denna brist desto mer allvarlig.

Advokatsamfundet avstyrker därför förslaget i den del det möjliggör upptagning av röstprov från barn.

AI-användning och testverksamhet

I promemorian konstateras att de tekniska lösningar som Kriminalvården kan komma att använda för biometrisk autentisering kan utgöras av AI-baserade system och att exempelvis ansiktsgenkänning i regel förutsätter att en AI-modell tränas på stora mängder ansiktsbilder för att bli tillräckligt träffsäker (se avsnitt 18.2.3 och integritetsanalysen, s. 447). I promemorian anges även att det i vissa situationer inte finns något alternativ till att använda verkliga personuppgifter i testverksamhet och att sådan testverksamhet med känsliga personuppgifter då kan vara absolut nödvändig, under förutsättning att dataskyddsreglernas krav uppfylls och att konsekvensbedömning och eventuellt samråd med IMY genomförs (se avsnitt 18.2.3, s. 379). Slutsatsen bygger dock enligt Advokatsamfundets uppfattning på en felaktig premis, eftersom den synes utgå från att testverksamheten alltid ska genomföras. Advokatsamfundets ståndpunkt är att om inga rättssäkra alternativa metoder finns tillgängliga, bör biometri inte införas för det ändamålet överhuvudtaget. Advokatsamfundet noterar också generellt att verkliga personuppgifter ska undvikas i testverksamhet och hänvisar till det visserligen ålderstigna avgörandet från dåvarande Datainspektionen mot SJ AB, som dock fortfarande torde återspegla gällande rätt även om det fattades innan GDPR trädde i kraft (beslut av den 15 september 2014, diariernr 1275-2013). Även i Socialstyrelsens föreskrifter till patientdatalagen, 3 kap. 10 §, HSLF-FS 2016:40, framgår i de så kallade allmänna råden till föreskriften att informationen i testmiljöerna inte bör innehålla personuppgifter. Visserligen är dessa föreskrifter endast tillämpliga på vårdgivares behandling av patientuppgifter, men återspeglar ändå vad som generellt bör gälla enligt artikel 32 GDPR när personuppgifter som är särskild skyddsvärda behandlas.

Advokatsamfundet anser därtill att dessa resonemang illustrerar ytterligare en svaghet i promemorian. När utredningen vet att tillämpningen sannolikt kommer att inbegripa AI-baserade lösningar och testning av känsliga biometriska uppgifter, borde lagstiftningen vara betydligt mer uttrycklig i fråga om krav på validering, träffsäkerhet,

loggning, kontroll, uppgiftsminimering och hantering av felidentifiering. I stället skjuts en stor del av de mest känsliga avvägningarna ned till myndighetsnivå och framtida tillämpning. Det är enligt Advokatsamfundets mening inte en tillfredsställande ordning i en reglering som rör mycket integritetskänsliga uppgifter.

Direktåtkomst

I promemorian uppmärksammas vidare att vissa andra myndigheter har, eller föreslås få, direktåtkomst till Kriminalvårdens uppgifter och att det därför finns en risk för att biometriska underlag och uppgifter får spridning utanför Kriminalvården till andra myndigheter. Den konstaterar också att det inte kan uteslutas att andra myndigheter begär ut uppgifterna och att de efter sekretessprövning kan behöva lämnas ut (se promemorians integritetsanalys s. 446).

Detta förstärker enligt Advokatsamfundets mening behovet av en väsentligt mer restriktiv primärreglering. När uppgifter av detta slag samlas in och behandlas i större skala uppstår inte endast risker vid den primära användningen, utan också genom sekundär spridning, indirekt åtkomst, vidareutnyttjande och ändamålsglidning.

Gallring

I promemorian föreslås förhållandevis långtgående regler om fortsatt behandling av vissa biometriska uppgifter, särskilt när det gäller röstprov från anhöriga och andra utomstående som haft elektronisk kommunikation med intagna i häkte. Den föreslagna tvåårsregeln i 5 kap. 15 § kriminalvårdsdatalagen och den behandlingstid som följer av 5 kap. 13 § kriminalvårdsdatalagen, innebär att uppgifter kan komma att behandlas under lång tid. Promemorians bärande motiv för tvåårsregeln synes vara att undvika att anhöriga och andra utomstående behöver lämna röstprov på nytt om en tidigare häktad person senare ska verkställa ett fängelsestraff i anstalt. Regeln motiveras alltså i betydande utsträckning av administrativa och praktiska hänsyn samt av önskemålet att underlätta fortsatt elektronisk kommunikation, snarare än av ett självständigt och konkret säkerhetsbehov. En sådan ordning framstår som svår att förena med principen om lagringsminimering och med den restriktivitet som bör gälla vid behandling av känsliga biometriska personuppgifter om personer som själva inte är föremål för frihetsberövande eller verkställighet.

Advokatsamfundet vill i detta sammanhang också framhålla att promemorian, när det gäller röstprov från anhöriga och andra utomstående i anstaltsverksamheten, knyter behandlingstiden till den tidpunkt då den intagne frigges från anstalt. Även om denna ordning är mer restriktiv än den föreslagna tvåårsregeln för vissa häktesfall, innebär den alltså att röstprov från personer som själva inte är föremål för frihetsberövande eller verkställighet kan komma att behandlas under en avsevärd tid, särskilt om den intagne avtjänar ett längre fängelsestraff. Promemorian visar enligt Advokatsamfundets mening inte tillräckligt tydligt varför det är nödvändigt att bevara sådana röstprov under hela denna tid, i stället för att arbeta med kortare omprövningsintervall, behovsstyrd radering eller andra mindre integritetsingripande lösningar.

Undantaget för advokatkommunikation är nödvändigt men undanröjer inte övriga rättssäkerhetsproblem

Det är positivt att det i promemorian uttryckligen anges att elektronisk kommunikation mellan intagen och advokat eller försvarare inte får avlyssnas eller kontrolleras med biometrisk autentisering (se de föreslagna ändringarna i 7 kap. 5 § fängelselagen och 3 kap. 5 § häkteslagen, s. 24–30).

Advokatsamfundet vill understryka att detta undantag är nödvändigt för att värna advokatsekretessen och enrumsprivilegiet, det vill säga den förtroliga kommunikationen mellan advokat och klient. Det utgör dock endast en minimigaranti och undanröjer inte de mer generella invändningarna mot att biometriska kontrollmetoder ges en bred och tekniköppen användning inom Kriminalvårdens verksamhet.

Förslaget om utökade möjligheter till kroppsvisitation bör bedömas tillsammans med den samlade intrångsbilden

I promemorian föreslås även att polisman ska få kroppsvisitera i samband med upptagning av biometriska underlag i Polismyndighetens lokaler eller transportmedel, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

Även om denna del inte är promemorians kärna, anser Advokatsamfundet att förslaget måste bedömas mot bakgrund av den samlade kedjan av intrång som regelverket möjliggör. När lagstiftaren samtidigt utvidgar möjligheten till biometrisk upptagning, sökning och behandling samt knyter ytterligare tvångsåtgärder till processen, bör

proportionalitetsbedömningen göras samlat. Detta görs inte i tillräcklig utsträckning i promemorian.

Om förslagen ändå genomförs

Om lagstiftaren, trots vad Advokatsamfundet anfört ovan, väljer att gå vidare med delar av förslagen bör regleringen i vart fall begränsas avsevärt.

Uttrycket ”annan identifiering” bör utgå eller ersättas av en uttömmande och situationsbunden reglering. Lagtexten bör knytas till uttryckligt angivna situationer, såsom exempelvis ”identitetskontroll vid inpassering”, och inte ge utrymme för en allmän användning som öppnar för ändamålsglidning.

Möjligheten att ta upp röstprov från barn bör som anges ovan inte införas, men om detta ändå övervägs måste rekvisitet i andra hand skärpas väsentligt och knytas till en uttrycklig prövning av barnets bästa. Det bör här krävas att åtgärden är påkallad av ett konkret och dokumenterat säkerhetsintresse, absolut nödvändig för det avsedda ändamålet samt att barnets bästa särskilt har prövats och redovisats i det enskilda ärendet.

Undantagen från sökförbudet bör inte ges generell räckvidd, utan begränsas till konkret inträffade och dokumenterade säkerhetsincidenter efter särskilt beslutsfattande på viss nivå. Vidare bör användning av biometriska uppgifter i testverksamhet och AI-baserade system regleras uttryckligt i lag och inte i huvudsak överlämnas åt myndighetsintern tillämpning.

Om upptagning av röstprov från andra personer än intagna ändå införs bör det uttryckligen begränsas till fall där mindre ingripande kontrollåtgärder bedömts otillräckliga i det enskilda fallet och där det föreligger en konkret och kvalificerad säkerhetsrisk. Vidare bör, om röstprov från anhöriga alls ska kunna sparas bortom den omedelbara häktetiden, det krävas ett aktivt och motiverat beslut i det enskilda ärendet, inte blott en generell lagreglerad maximitid som löper automatiskt.

Sammanfattning

Promemorian redovisar själv att de föreslagna reglerna innebär en förhöjd integritetsrisk, att behandling av biometriska uppgifter om barn och andra sårbara personer är särskilt känslig, att regler som ligger till grund för

personuppgiftsbehandling måste vara tydliga, precisa och förutsebara, samt att nödvändighetsbedömningen måste vila på en objektiv och faktabaserad behovsbeskrivning.

Advokatsamfundet anser att förslagen i deras nuvarande utformning inte uppfyller dessa krav. Regleringen är för brett hållen, ändamålen är inte tillräckligt preciserade, sökförbudet föreslås brytas på ett långtgående sätt, barnperspektivet är otillräckligt tillgodosett och behandlingen av biometriska uppgifter om anhöriga och andra utomstående är principiellt betänklig. Därtill vilar stora delar av promemorians bärande argumentation på kapacitetsutökning, effektivisering och verksamhetsrationalisering, vilket inte kan ersätta den stränga nödvändighetsprövning som enligt det överordnade regelverket måste genomföras innan dylika förslag får genomföras. Det är mot denna bakgrund enligt Advokatsamfundets mening inte visat att förslagen, i sin nuvarande utformning, kan genomföras i överensstämmelse med de krav som följer av regeringsformen, Europakonventionen, EU-rätten och dataskyddsregleringen.

Advokatsamfundet avstyrker därför förslagen i deras nuvarande utformning.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander